

TE KURA O WAITAHANUI TUKU PŪRONGO TĀTARITANGA 2025–2026

Ā HINENGARO, Ā TINANA, Ā WAIRUA

Kia Tūtemohuta te tū ahakoa ki hea, ahakoa te aha.

Ko ngā whāinga matua:

- Tau ana ngā tamariki me ngā mokopuna
- Kua piri ki te manawa i te hononga whakapapa ki te marae, ki te moana, ki te whenua, ā, ki maunga Tauhara hoki.
- Kei ngā tihi o Tauhara ngā uri o Ngāti Tūtemohuta ia rā, ia rā.
- Peruperu noa ana ngā arero o ngā matua tupuna ki rō kura, ā, ki te hāpori whānui hoki
- Mā te aro tōtika ka eke panuku, eke tangaroa.
- Inā ka ū ai tātou katoa ki te tauākī o te kura kia ngākaunui ai te katoa ki tōna huarahi ako.
- Mārama pū ana ia tamaiti ki ōna ake pūkenga kia poipoi ai te matangatanga.
- He kura ā iwi tātou, ā, mā tātou katoa tēnei kaupapa e kōkiri ki ngā tihi o angitū.

Whāinga ā Tau 1 2025

**Te Reo
Matatini – Pānui
Tohituhi/Tā**

Kei ngā tihi o Tauhara ngā uri o Ngāti Tūtemohuta ia rā, ia rā.

Peruperu noa ana ngā arero o ngā matua tupuna ki rō kura,
ā, ki te hāpori whānui hoki
Mā te aro tōtika kia eke panuku, eke tangaroa.

Whāinga ā Tau:

I mua i te kapenga o te wahanga 4,2025, ka eke ngā tauira tō ngā
rōpū Whakakaha i ngā taumata kōtahi, te manaako e rua.
Ka whai whakawhanāketanga tō tēnā uri, tō tēnā uri raraunga
ka whakarite raraunga mā ngā akomanga me ngā kaiāko he hāpai
anō kia rite.

Te Papatahi: : I tautū ai te āputa e whitawhita mai ana i te mahi tō te Pānui Arahanga ki tō tātou nei kura. Mā te whakangungu me ngā aromatawai i whai atu ai
(Pānui Haere) kua rite tō tātou kura ki te whakatere ai te waka pānui

2025: kua rehita i te kaiāko mātua ki te ropu Te Aho Tapu, NKAI, Raranga a Tā, Rangaranga ā Reo hei whakamōhiotia i ngā marautanga hōu

Ngā Mahi I aha mātou?	Ngā Whakataunga I ahatia?	Ngā take mō te rereketanga He aha i pērā ai?	Arotakenga Me ahu pēhea ināianei?
I ea ai ngā whāinga rā arā, ko te whakarite i ngā rōpū pānui tōtika mā ia akonga. I whakatau hoki ai te wātaka ako hoki. I mahitahi ai ngā tuākana me ngā teina. Kāore anō kia tutāki te whāinga mutunga nei.	Tē taea te whakatutuki i ngā hiahia katoa heoi, i tīmata pai ai i runga i te tika me te pono ki te mahi whakaako i ngā rautaki pānui me ōna mata e toru. I kaha tautoko mai te NKAI i ngā whakangungutanga o ngā pouako – heoi, me haere tonu ēnei nā kia tangata whenua ai ngā māramatanga me te whakapono ki ōna hua.	Ahakoia kua haere ngā tau nā te ka wero a i a mātou katoa o te kura whānui, hāpori nei i aronui atu mātou ko te hāpori ki te oranga o te tangata kē. He whakaritenga whakatū i ngā wananga ki te kore e taea te nohotahi hei whānau. He wero hoki mehemea ka noho wehe ngā tamariki, ā, ko ngā kaimahi hoki nā te matakū ka riro	Me aro tonu ai ki te whakamahi i ngā rautaki whakaako i te pānui (ā rōpū nei) kia eke wawe ai ngā uri ki ngā taumata o angitū.

Te Whakamāhere mō tērā tau

Kia ngīwha te tū kia ora rangatira ai tō tātou reo rangatira – ā kura, ā kaimahi, ā whānau, ā hāpori, ā lwi

Ā HINENGARO, Ā TINANA, Ā WAIRUA

Kia Tūtemohuta te tū ahakoa ki hea, ahakoa te aha

Ko ngā whāinga matua:

- Tau ana ngā tamariki me ngā mokopuna
- Kua piri ki te manawa i te hononga whakapapa ki te marae, ki te moana, ki te whenua, ā, ki maunga Tauhara hoki.
- Kei ngā tihi o Tauhara ngā uri o Ngāti Tūtemohuta ia rā, ia rā.
- Peruperu noa ana ngā arero o ngā matua tupuna ki rō kura, ā, ki te hāpori whānui hoki
- Mā te aro tōtika ka eke panuku, eke tangaroa.
- Inā ka ū ai tātou katoa ki te tauākī o te kura kia ngākaunui ai te katoa ki tōna huarahi ako.
- Mārama pū ana ia tamaiti ki ōna ake pūkenga kia poipoi ai te matangatanga.
- He kura ā iwi tātou, ā, mā tātou katoa tēnei kaupapa e kōkiri ki ngā tihi o angitū.

Whāinga ā Tau 2 (2025–2026)

Te Reo Matatini
– ā waha

Kei ngā tihi o Tauhara ngā uri o Ngāti Tūtemohuta ia rā, ia rā.

Peruperu noa ana ngā arero o ngā matua tupuna ki rō kura,
ā, ki te hāpori whānui hoki

Mā te aro tōtika ka eke panuku, eke tangaroa.

Whāinga ā Tau:

- I mua i te kapenga o te wahanga 4, 2025, kia maringi noa ai ngā kupu huhua tō ngā Tau 1 katoa – kia eke atu ki te Taumata 1.3 Reo ā Waha

Te Papatahi:

Ahakoa nō Te Kohanga Reo, nō te kāinga rānei, kei raro e putu ana te reo ā waha tō te katoa o ngā mokopuna kātahi anō kua tīmata ki te kura. Ko te aronga matua ko te whāngai atu kia piupiu tika ai te arero tō tēnā, tō tēnā.

Ko Ngā Rautaki Ako

Ngā Mahi I aha mātou?	Ngā Whakataunga I ahatia?	Ngā take mō te rereketanga He aha i pērā ai?	Arotakenga Me ahu pēhea ināianei?
Ahakoā ōna wero i tutuki pai ai te whāinga kia nohotahi ai te pouako me te kaiāwhina ki ngā akomanga i tua atu i Whangairorohia (Te Wharekura) I kaha tautoko atu NKAI me nga kaupapa e hāpai I arotika ai mātou ko te katoa o te kura ki te whakamana i ngā tamariki korero Māori ai.	He pai te whakanui i ngā ngutu reo Māori ki mua i ngā tamariki. I whai wā hoki ai te nohotahi me te whakawhiti korero. Tū o te Tane/Tū o te Wāhine – he rawe te kaupapa nei. Koina nga pai haere o te kaupapa nei Whakamanahia te Reo – kaupapa ā kura. I whiwhi piro ai ngā uri korero Māori hei whakanui ai. Ia te Rāmere i tū ai he toa hokohoko mā ngā uri.(Native Espresso) kāhore ano kia mutu	Ko te putanga atu o ngā pūkenga tautoko (ki ngā whakangungu me te tono o te kawanatanga kia werohia ai ngā kaimahi katoa) me te mea hoki i ngā whakaritenga hou nā te Kawantanga ki te māautanga, me ngā mahi nui ā ngā kaiāko e whakangungu ana ētahi o ngā wero nui mō te tau nei.	Me haere tonu te aronga kia pakari ake ai te reo o ngā uri. Ka whakamahia te reo ki ngāhoropaki maha. Ka ngāwari, ka māia, ka pakari te kawē i a ia mā te huarahi o te reo Māori. Kei a ia te reo mātauranga o te tēnā wāhanga ako, o tēnā wāhanga ako, e mārāma ai ia ki tāhōhonutanga o te kaupapa. Kei konei e takoto ana ētahi tūmanako mō te reo e mātau ai te ākongā ki te reo Māori me te ao Māori.

Te Whakamahere mō tērā tau:

Whakamahi ai he māhere whakapakari reo anō kia āhei ai te tautoko i te aroha ki tō tātou nei reo.

Ko whai reka o te reo ki ngā uri, ka kitea e ngā mokopuna he mana tō te reo māori , poipoia i te reo kia puāwai ai ngā kōkōna katoa o te kura.

Uāratanga ō runga: Ko te Reo māori te reo anake e rere mai ana i roto i te kura

Ā HINENGARO, Ā TINANA, Ā WAIRUA

Kia Tūtemohuta te tū ahakoa ki hea, ahakoa te aha.

Ko ngā whāinga matua:

- Tau ana ngā tamariki me ngā mokopuna
- Kua piri ki te manawa i te hononga whakapapa ki te marae, ki te moana, ki te whenua, ā, ki maunga Tauhara hoki.
- Kei ngā tihi o Tauhara ngā uri o Ngāti Tūtemohuta ia rā, ia rā.
- Peruperu noa ana ngā arero ō ngā matua tupuna ki rō kura, ā, ki te hāpori whānui hoki
- Mā te aro tōtika ka eke panuku, eke tangaroa.
- Inā ka ū ai tātou katoa ki te tauākī o te kura kia ngākaunui ai te katoa ki tōna huarahi ako.
- Mārama pū ana ia tamaiti ki ōna ake pūkenga kia poipoia ai te matangatanga.
- He kura ā iwi tātou, ā, mā tātou katoa tēnei kaupapa e kōkiri ki ngā tihi o angitū.

Whāinga ā Tau 3 (2025-2026)

Papakupu Reo Pākehā	Kei ngā tihi o Tauhara ngā uri o Ngāti Tūtemohuta ia rā, ia rā. Mā te aro tōtika ka eke panuku, eke tangaroa.	Whāinga ā Tau: I mua i te kapenga o te Wahanga 4, 2025 kia neke atu ai ngā uri o Mangamutu me Te Wharekura i ngā taumata e whā tō te Aromatawai Papakupu Reo Pākehā. Ko NKAI te reo pākehā ā ipurangi nei Tau 7/8 - Tokorima tamaiti i mahi , Wharekura 11 Engari 2026 ka piki nui nga ākonga o te Wharekura (Awakaraehe) Tau 9-13 ki te 26 Tamariki.
Papatahi: He tau tuatahi tēnei nā kua uru ai ngā akoranga Reo Pākehā i NKAI NCEA Taumata 1-2 ki tō tātou nei kura. Nā ngā aromatawai papakupu reo Pākehā e tohu ana ahakoa he tuhinga reo Pākehā tō te katoa ko te wero nui kia mōhio ai i ngā tikanga o ngā kupu wero i te aro, i te hinengarohoki.		

Ko Ngā Rautaki Ako

Ngā Mahi I aha mātou?	Ngā Whakataunga I ahatia?	Ngā take mō te rereketanga He aha i pērā ai?	Arotakenga Me ahu pēhea ināianei?
I ea ai ngā aromatawai. I whakarite ai he māhere ako (Reo Pākehā) mā ngā Tau 9 me ngā Tau 10 tō Te Wharekura hei whai. Kāore anō kia ea ai te Whakataetae Papakupu Reo Pākehā.	Kua whakaae te whānau mo te ngā mokopuna kia tau ai te whānau āhea te wā ka tīmata ai ngā whakaakoranga Reo Pākehā. Heoi, haunga atu i tērā i whai tonu ngā akoranga tō Mangatoitoi me Te Wharekura hoki. He tīmatatanga pai. Nā runga ano i te whakaritenga o Nga Kura	Nā ngā kaupapa nā te Kawanatanga e pāngia ana te taumaha ki runga i nga whakaaro o ngā kaiāko. He mahi taumaha, he mahi uaua mo ngā kaiako houm me ngā kaiako noho whakaako ana mo te roanga. Ko ngā cohorts he momo nui. Ka raru kia wātea ai ngā kaiāko ki ngā kaupapa kātoa akona ai.	Me whakakaha ake tonu i ngā akoranga Reo Pākehā hei tautoko atu ai i ngā hiahia tō te arotake o te whānau.

Te Whakamahere mō tērā tau:

Whakaritea he Wananga Mārau ā kura 2025-2026, I tau, I a tau ka wananga a Hāpori, ā kura, ā kura whānau whānui, ā mārae te Poumarumarū, Te Whare Ariki kia whai ōranga anō ki tō tātou Pataka mārau Kura ā iwi o Waitahanui.

Ā HINENGARO, Ā TINANA, Ā WAIRUA

Kia Tūtemohuta te tū ahakoa ki hea, ahakoa te aha.

Ko ngā whāinga matua:

- Tau ana ngā tamariki me ngā mokopuna
- Kua piri ki te manawa i te hononga whakapapa ki te marae, ki te moana, ki te whenua, ā, ki maunga Tauhara hoki.
- Kei ngā tihi o Tauhara ngā uri o Ngāti Tūtemohuta ia rā, ia rā.
- Peruperu noa ana ngā arero o ngā matua tupuna ki rō kura, ā, ki te hāpori whānui hoki
- Mā te aro tōtika ka eke panuku, eke tangaroa.
- Inā ka ū ai tātou katoa ki te tauākī o te kura kia ngākaunui ai te katoa ki tōna huarahi ako.
- Mārama pū ana ia tamaiti ki ōna ake pūkenga kia poipoi ai te matangatanga.
- He kura ā iwi tātou, ā, mā tātou katoa tēnei kaupapa e kōkiri ki ngā tihi o angitū.

Whāinga ā Tau 4 (2025–2026)

Whainga a Tau: Tokowaru ngā uri (tuākana) e rapu māramatanga ana mō ngā tohutohu me ngā kupu whānau whānui o ngā mātua tupuna. Ka whakamahia te reo ki ngā horopaki maha Me eke ai kia kauaka rā e whai take ki te huri ki te Te Reo Pākehā.

Kei ngā tihi o Tauhara ngā uri o Ngāti Tūtemohuta ia rā, ia rā.
Mā te aro tōtika ka eke panuku, eke tangaroa.

Reo Matatini
He kura a iwi tatou, ā mā tātou teneki kaupapa e kōkiri ki ngā tihi o angitū
Tau ana ngā tamariki me ngā mokopuna , mārama pu ana te tamaiti ki ōna ake pūkenga, kia poipoia ai

Kei ngā tihi o Tauhara ngā uri o Ngāti Tūtemohuta ia rā, ia rā.
Mā te aro tōtika ka eke panuku, eke tangaroa.
Inā ka ū ai tātou katoa ki te tauākī o te kura kia

	te matauranga Kua piri ki te manawa i te hononga whakapapa ki te marae, ki te moana, ki te whenua, ā, ki maunga Tauhara hoki.	ngākaunui ai te katoa ki tōna huarahi ako.
--	--	--

Te Papatahi:

2025 , “Ka pū te rūha ka hāo te Rangatahi” I rongō i te kāpua pouri i heke mai ki nga wairua ō ā tātou nei mokopuna, me te lwi katoa puta noa i te motu. Kua waia haere a tātou nei tamariki ki a Te Arikiniui ā Tumu Te HeuHeu i tōna wā ōra, ahakoa kua neke ngā marama kei te noho whakaaro tonu te aroha mo tā tātou nei Ariki ā Tumu, ka mutu, ka whakanuitia tonutia tātou o te kura ki te Whare Te Heuheu, ko Te Arikiniui ā Rangimāhue. Harikoa te ngākau nāna eneki o ngā pūnaha matauranga māori ko Te Kāpua Whakapipi, me te Matauranga o Ngāti Tūwharetoa e Kaha tautoko ā tātou lwi me a tātou nei kura, otira kura māori katoa o te Hikuwai me te Matapuna. I kuhu mai i ngā momo whakaakoranga ki te taha maramataka ō Tuwharetoa, ki te taha Matataiao (kaupapa wai) , Nga pūrakau ō Ngāti Tuwharetoa, kei roto nei i eneki ō ngā kaupapa he hāpai ki te reo, he mana motuhāke, he mōhihiotanga e whakaora ano ki ā tātou mokopuna ki te taha whakapapa, tuākiritanga, Tūtemohutatanga, Tuwharetoatanga hoki. Ko rātou ngā mokopuna

2024, I tērā tau i kaha uru mātou Te Kura o Waitahanui ki ngā tūmomo kaupapa miharo mā teina ki ngā rangatahi e ora ai. Wēpua katoatia te rongō, te kitea i ngā mokopuna o te kura karawhiua ai te reo Rangatira. Kua whakatō kākano ngā Kura ā lwi te rekareka o te reo me tōna kaupapa whāngaihia i te aroha, he matapihi anō tō ngā Uri o Tūtemohuta. Hīhī katoa te noho kei waenga i ngā tamariki nō tētahi atu kura e kaha korero māori ana, ahakoa te hākinakina, te mahi rorohiko, te mahi rangatahi, he wāhi anō ko te rangamārie o taua reo māori anāhe e puta mai ana, he ekenga anō mā mātou tamariki.

2019, I haere Te Kura o Waitahanui ki Tāhiti, Raiātea. I reira ako ai ngā tamariki i te ngārohanga ō ā rātou reo tūturu ō Tāhiti. Kua kitea e tātou i te pirireo ki Wīwī, hēoti, nā teneki kitenga, kei te mōhio ngā tamariki ō tō tātou nei kura

I tau 2018 i tae atu Te Kura o Waitahanui ki te motu o Matakana. I tino kite ai te orange tō te Para Kore ki kō! Ko te mea ake, kei Tauhara maunga te wāhi kōhi ai i ngā para katoa o te rohe nei. kei te whakakīkī tātou katoa i tō tātou maunga i te rāpihi.

I te tau 2017: Ikawika. Kātahi anō nei te kaupapa e whai kaha ana ngā uri o kōneki. Kua puta mai te rahi o ngā tūmomo mōhiotanga o eneki ikawika me tōna tūpatotanga ki te ao taiāo o te moana o Taupō me ōna kai māori e tipu mai ana. Kua hangaia he rōpū nō te kura nei e whakahaeretia tonutia teneki kaupapa ki roto i te kura Taiāo mo ake ake tonu atu.

Nga mahi i aha mātou?	Ngā Whakataunga I ahatia?	Ngā take mō te rereketanga He aha i pērā ai?	Arotakenga Me ahu pēhea ināianei?
I tutuki, heoi, me pērā anō ai ia te tau.	Ahakoia te rāhuitanga o te Reo Pākehā he wero nui te whakatau ia te wā whai muri i nohonga ki te kāinga ngā mārama. Ahakoia he whakaritenga akoranga reo ā ipūrangi, kāhore anō te katoa o taua kainga he 'wifī'.	Mā te whakapakaritanga ake o te whānau ka taea te rere tonu tō tātou reo Rangatira ki roto i ngā kāinga. Ki te kore, ka noho tārewa noa ai tae atu ki te wā ka hoki ki te kura. Kei te mārama kē ki ngā wero whai muri i ngā hararei, heoi, ki te tāpiri i ngā whakatau e pā ana ki te COVID/KORE KAI he uaua rawa. kāhore e kore, te tumanako kia whakatau ai teneki āhuatanga kua pāngia ki nga mokopuna otira te whānau whānui pea te tau e heke mai ana,	He wero mutunga kore He āronga nui mo te tau ka heke mai nei 2025-2026 Ka āhei ia ki te whakamahi i tōna reo i roto i ngā wāhi maha, ki ngātikanga maha, ki ngā take maha, ki ngā hunga whakarongo maha. Ka taea te whakahāngai i āna kōrero ki te horopaki me te hunga e whai taringa atu ana ki aua kōrero. He ngāwari ki a ia te whakawhiti kōrero, ahakoia ki a wai, ahakoia nō tēhea iwi te reo. Ka tika te whanake o nā pūkenga whakarongo, ka ngāwari ake te kōrero, te tuhituhi, te pānui, te whakaatu me te mātakitaki.

I tutuki, heoi, me pērā anō ai ia te tau.	Ahakoia te rāhuitanga o te Reo Pākehā he wero nui te whakatau ia te wā whai muri i nohonga ki te kāinga ngā mārama. Ahakoia he whakaritenga akoranga reo ā ipūrangi, kāhore anō te katoa o taua kainga he 'wifī'.	Mā te whakapakaritanga ake o te whānau ka taea te rere tonu tō tātou reo Rangatira ki roto i ngā kāinga. Ki te kore, ka noho tārewa noa ai tae atu ki te wā ka hoki ki te kura. Kei te mārama kē ki ngā wero whai muri i ngā hararei, heoi, ki te tāpiri i ngā whakatau e pā ana ki te KŌWHEORO TONU/KORE KAI he uaua rawa. kāhore e kore, te tumanako	He wero mutunga kore He āronga nui mo te tau ka heke mai nei 2025-2026 Ka āhei ia ki te whakamahi i tōna reo i roto i ngā wāhi maha, ki ngātikanga maha, ki ngā take maha, ki ngā hunga whakarongo maha. Ka taea te whakahāngai i āna kōrero ki te horopaki me te hunga e whai taringa atu ana ki aua kōrero. He ngāwari ki a ia te whakawhiti kōrero, ahakoia ki a wai, ahakoia nō tēhea iwi te reo.
--	---	--	---

		kia whakatau ai teneki āhuatanga kua pāngia ki nga mokopuna otira te whānau whānui pea te tau e heke mai ana,	Ka tika te whanake o nā pūkenga whakarongo, ka ngāwari ake te kōrero, te tuhituhi, te pānui, te whakaatu me te mātakitaki.
--	--	--	---